

ПРОГРАМА
розвитку кафедри економічної кібернетики
економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

1. Обґрунтування необхідності створення програми

Виникнення в 60-х роках ХХ століття нової науки - кібернетики, яка здійснила величезний вплив на розвиток інших наук, в тому числі і на економіку, призвело до усвідомлення гострої необхідності розвитку математичних методів в економічних дослідженнях. Нагальні потреби України в економістах з поглибленою математичною підготовкою, з навичками системного мислення в аналізі економічних явищ будь-якого рівня складності та знаннями сучасних методів кібернетики засвідчили необхідність створення такого важливого наукового напрямку в економічній теорії як економічна кібернетика. Розвивати новий напрям покликані були новостворені кафедри економічної кібернетики, які з'явилися в той час в провідних навчальних закладах України.

Кафедра економічної кібернетики Київського національного університету імені Тараса Шевченка була заснована в 1965 році в складі економічного факультету за ініціативою професора Л.І. Кухаренко та при активній підтримці академіка Глушкова В.М. (наказ ректора №112 від 28 травня 1965 року). У 1969 році з ініціативи академіків В.М. Глушкова та І.І. Ляшка був створений факультет кібернетики Київського університету імені Тараса Шевченка, в складі якого кафедра економічної кібернетики перебувала з 1969 року по 1988 рік. З 1989 року кафедра економічної кібернетики знову входить до складу економічного факультету університету.

Першим завідувачем кафедри був професор Костянтин Іванович Швецов, широко відомий своїми науковими працями у галузі теорії функцій дійсного змінного, математичного програмування, історії математики та педагогіки. К.І. Швецов залучив до роботи на кафедрі висококваліфікованих фахівців, достатньо сказати, що доцентом кафедри тоді працював майбутній академік із світовим ім'ям В.С. Михалевич. Кафедрою свого часу завідували професори І.М. Ляшенко, О.І. Ястремський, О.О., Карагодова, а з 1996 року по лютий 2019 року кафедру очолював доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Олександр Іванович Черняк

На кафедрі економічної кібернетики плідно працює школа економіко-математичного моделювання (керівник – проф. О.І. Черняк). Наукову школу було започатковано у 1911 році, коли була написана наукова робота «Теорія граничної корисності» та відзначена золотою медаллю Імператорського університету Св.Володимира (сьогодні Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Засновник наукової школи – Євген Євгенович Слущкий (1880-1948), вчений зі світовим ім'ям, автор глибоких та оригінальних праць у галузі економічної теорії, економетрики, теорії ймовірностей та математичної статистики. На сучасному етапі розвитку школи світове визнання отримали:

наукові дослідження з еколого-економічного моделювання (проф. І.М. Ляшенко), теорія оптимального розміщення при проведенні соціально-економічних вибіркових обстежень (проф. О.І.Черняк), застосування байєсівських мереж в економіці (проф. О.І.Черняк) математичне моделювання динаміки відкритої економіки (проф. О.І.Ляшенко), моделювання фінансових ризиків (проф. А.Б. Камінський).

Кафедра економічної кібернетики економічного факультету здійснює освітню діяльність на всіх рівнях вищої освіти за спеціальністю 051 – «Економіка», а саме: бакалавр, магістр (освітня програма «Економічна кібернетика») та доктор філософії (освітньо-наукова програма «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці»).

Нині кафедра є авторитетним осередком науково-освітнього простору України. Її колектив налічує 17 викладачів (з них 6 докторів і 6 кандидатів економічних наук, 4 кандидати фізико-математичних наук), в т.ч. 4 професори, 8 доцентів, 5 асистентів.

Прийняття Законів України «Про освіту» і «Про вищу освіту», реформування освітньої галузі, розробка нових освітніх стандартів, освітніх програм та навчальних планів зумовлює необхідність прийняття програми розвитку кафедри, реалізація якої дозволить забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців в сучасних умовах.

Підґрунтям для розробки програми розвитку кафедри економічної кібернетики є Стратегічний план розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період 2018-2025 рр., Статут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Етичний кодекс університетської спільноти Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

2. Прогноз тенденцій/змін кафедри

Сучасний стан та тенденції розвитку кафедри економічної кібернетики відповідають положенням Статуту Університету, Державній комплексній програмі розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2014–2020 рр. та Стратегічному плану розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період 2018-2025 рр. Кафедра здобула високу репутацію в університеті та на факультеті. Зусилля колективу кафедри зосереджені на підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних займатися підприємницькою, організаційно-управлінською та господарською діяльністю на ринку товарів і послуг, працювати експертами і консультантами з питань економіко-математичного моделювання та прогнозування, проводити інформаційно-аналітичну, освітню, науково-дослідницьку діяльність у різноманітних організаціях на високому професійному рівні, а також спроможних конкурувати на ринку праці. Головним орієнтиром роботи кафедри є формування у майбутніх фахівців професійних компетенцій, вміння нарощувати та ефективно

використовувати свій фаховий потенціал, будувати своє майбутнє і досягати найкращих результатів у професії, ставати лідерами в організаціях.

Майбутні фахівці отримують фундаментальну економічну та математичну освіту, яка забезпечує широту кругозору, цілісне сприйняття динаміки соціально-економічних змін, розвиває новаторські здібності, ініціативність, підприємливість, здатність до сприйняття та використання на практиці нових ідей та інструментів наукового пізнання і практичної діяльності. Фахівець з економічної кібернетики є економістом широкого профілю в галузі економіки у напрямку підготовки і реалізації ефективних рішень економічних проблем на підставі економіко-математичних методів та моделей з використанням сучасних інформаційних технологій.

Основними напрямками наукової діяльності кафедри є: побудова та використання макроекономічних моделей економіки України; розробка нових методів прогнозування соціально-економічних процесів; моделювання розвитку інформаційного суспільства в Україні; моделювання економічної безпеки України; побудова теоретичних та чисельних методів оптимального розміщення при проведенні соціально-економічних вибіркового обстежень; розробка нових технологічних засобів підтримки та прийняття рішень; розробка нових методів управління портфелем цінних паперів.

Подальший розвиток кафедри має бути націлений на підтримку високого рівня її репутації, збереження та примноження кращих традицій класичного університету з метою гармонійної інтеграції в європейський та глобальний науково-освітній простір.

3. Пріоритетні напрями роботи кафедри

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», нормативних документів МОН України, Статуту та Стратегічному плану розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період 2018-2025 рр., пріоритетними напрямками роботи кафедри є реалізація системи заходів щодо збереження та примноження традицій класичної університетської освіти, забезпечення високої якості освітньої діяльності, зміцнення й ефективної реалізації наукового і кадрового потенціалу, створення сприятливих умов для плідної роботи усіх учасників науково-освітнього процесу в вітчизняному та міжнародному освітньому просторі.

Подальший розвиток кафедри економічної кібернетики та зміцнення її лідерських позицій у національній системі вищої економічної освіти потребують реалізації таких заходів:

3.1. Навчально-методична робота:

– забезпечення високої якості викладання навчальних дисциплін для підготовки конкурентоспроможних на ринку праці бакалаврів та магістрів за освітньою програмою «Економічна кібернетика»;

– участь у розробленні та впровадженні державних стандартів освіти нового покоління, національної системи кваліфікацій, інформатизації та комп'ютеризації навчально-виховного процесу;

– розвиток міжкафедральної та міжфакультетської співпраці щодо реалізації Стратегічного плану розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка, покращення його позицій у внутрішніх та міжнародних рейтингах;

– подальше підсилення та розвиток кадрового потенціалу кафедри, сприяння професійному зростанню викладачів шляхом проходження спеціалізованих тренінгових програм з підвищення кваліфікації та стажувань з дисциплін кафедр, у тому числі за кордоном; підготовка молодих кадрів через аспірантуру, за рахунок академічної мобільності та стажування в Європейських університетах;

– розробка нових навчальних дисциплін з урахуванням переліку та змісту загальних та професійних компетентностей, удосконалення засобів діагностики шляхом проведення рейтингових контрольних робіт;

– використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі та запровадження новітніх інформаційних технологій для реалізації сучасних форм та методів навчання, розробку та використання Інтернет-курсів, дистанційного навчання та новітніх засобів автоматичного контролю та перевірки знань, зокрема, широко використовувати Регіональний сертифікаційний центр SAP Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

– активне залучення до навчально-виховного процесу і науково-дослідницької роботи вчених ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», відомих науковців, практиків, викладачів з провідних українських та закордонних університетів та наукових установ;

– збільшення частки англомовних дисциплін у навчальних планах підготовки фахівців з економічної кібернетики, підготовка та захист комплексних та англомовних магістерських робіт;

– забезпечення практичної спрямованості освіти, активізація співпраці з державними та приватними структурами в рамках навчального процесу, проходження студентами практики, виконання бакалаврських та магістерських випускних робіт, інтеграція випускників факультету у майбутню професійну діяльність; використання кейс-курсів та лекції запрошених практиків для магістрів з метою зміни підходу до навчання в магістратурі та зацікавленості студентів у відвідуванні цих курсів;

– розширення угод з провідними вітчизняними підприємствами щодо проходження на їх базі виробничої та інших видів практик.

3.2. Науково-дослідна робота:

– розвиток наукових досліджень в межах кафедральних тем 16КФ040-03 «Міграція та макроекономічний розвиток в країнах Східноєвропейського партнерства: необхідні реформи» та 16КФ040-04 «Оцінка стабільності національної безпеки: нові рамки для аналізу» за Комплексною науковою програмою університету «Модернізація суспільного розвитку України в умовах світових процесів глобалізації»;

– інтенсифікація наукових досліджень, яка є сьогодні вирішальною тенденцією у справі покращення якості освіти та забезпечення конкурентоспроможності фахівця, якого готує кафедра - посилення ланцюга «Університет – Наука – Бізнес»;

– зосередження науково-дослідних робіт в напрямках, пов'язаних з моделюванням та прогнозуванням соціально-економічних процесів, зокрема, економічних криз, циклічних процесів в економіці, і є актуальними для забезпечення розвитку української держави;

– зміцнення наукового авторитету та іміджу кафедри шляхом публікацій індивідуальних та колективних монографій та оприлюднення результатів наукових досліджень у авторитетних вітчизняних та міжнародних економічних виданнях, що входять до наукометричних баз даних Web of Science, Scopus;

– активна участь у конкурсах науково-дослідних проектів МОН України, НАН України, інших установ державної та приватної форм власності;

– підготовка та захист викладачами кафедри 2 докторських дисертацій;

– проведення міжнародних науково-презентаційних заходів, висвітлення наукових досягнень викладачів кафедри на міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах тощо, зокрема щорічно проводити Міжнародну науково-практичну конференцію «Прогнозування соціально-економічних процесів» (ПСЕП);

– наукова співпраця з установами НАН України, зарубіжними науковими та освітніми закладами;

– забезпечення підготовки докторів філософії за освітньо-науковою програмою «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці»;

– участь викладачів кафедри в атестації наукових кадрів (робота в складі спеціалізованих вчених рад, опонування на захистах докторських та кандидатських дисертацій, підготовка відгуків на автореферати дисертацій тощо).

3.3. Робота зі студентами та учнівською молоддю:

– залучення студентів до факультетських та загальноуніверситетських заходів, спрямованих на формування особистості майбутнього фахівця та громадянина;

– виховання у студентів лідерських якостей та формування особистості сучасного економіста в розрізі набуття студентами майбутніх професійних компетенцій;

– всебічна підтримка участі студентів факультету в конкурсах наукових студентських робіт, олімпіадах, розширення можливостей мобільності студентів в рамках міжнародних освітніх програм;

– заохочення студентів до участі у міжнародних конференціях, розвиток практики стажування студентів в Європейських університетах, навчання за програмами академічної мобільності Еразмус+, організація в умовах глобалізації освітнього процесу виховання конкурентоздатності фахівця та відповідності його міжнародним стандартам;

– залучення до наукової діяльності обдарованої студентської молоді; продовжувати роботу студентського гуртка «Аналіз та прогнозування часових

рядів» (н.к. проф. Черняк О.І., доц. Ставицький А.В., 3-4 курси, магістри) та гуртка з підготовки студентів до Всеукраїнської олімпіади з економічної кібернетики (н.к. проф. Черняк О.І., ас. Шпирко В.В.); продовжувати роботу гуртків по виробленню консенсус-прогнозу основних макроекономічних показників економіки України для Кабінету Міністрів України

– здійснення планомірної професійно-орієнтаційної роботи з обдарованою молоддю, залучення талановитих вступників шляхом проведення олімпіад і конкурсів, участь викладачів у проведенні Днів відкритих дверей на факультеті, виступи з презентаціями спеціальності у загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях України;

– налагодження ефективної взаємодії з випускниками кафедри для поширення університетських цінностей та взаємодопомоги як у подальшому кар'єрному зростанні, так і для встановлення зворотного зв'язку з метою коригування освітнього процесу та фінансової підтримки з боку випускників;

– активізація роботи кураторів, сприяння діяльності органів студентського самоврядування, проведення спільних засідань кафедри та студентського активу.

3.4. Міжнародне співробітництво

– розширення міжнародних зв'язків з відомими науковими центрами і профільними кафедрами провідних закордонних університетів у навчальній та науково-дослідній роботі;

– розвиток міжнародного наукового обміну шляхом: стажування викладачів, студентів та аспірантів у провідних закордонних навчально-наукових центрах; запрошення провідних зарубіжних учених для виступів та читання лекцій з перспективних і проблемних напрямів економіко-математичного моделювання; проведення кафедрою міжнародних наукових конференцій за участю провідних зарубіжних учених; участі науково-педагогічних працівників кафедри в міжнародних наукових конференціях поза межами України;

– активне використання зв'язків зі стажерами, випускниками та співробітниками кафедри, які працюють у закордонних університетах, для спільної наукової діяльності, участі у міжнародних конкурсах;

– формування спільних наукових програм, консорціумів для отримання грантів на проведення наукових досліджень;

– забезпечення можливості самостійного вивчення іноземних мов для викладачів кафедри, використання мовних стажувань.

4. Основні умови успішної реалізації програми розвитку кафедри економічної кібернетики:

– консолідація зусиль колективу кафедри на її виконанні;

– стабільність, стратегічна виваженість та ефективність кадрової політики;

– збереження традицій та використання передового досвіду в організації навчально-методичної, науково-дослідної та виховної роботи;

– щорічний моніторинг стану виконання програми;

- підтримка ініціатив кафедри керівництвом факультету та університету;
- відповідне бюджетне та позабюджетне фінансування.

Зазначені вище програмні положення є відповіддю на виклики часу та запорукою досягнення стратегічної мети – забезпечення високого рівня якості освіти в галузі економіки, підвищення конкурентоспроможності української вищої школи та рівноправне входження до європейського освітнього та наукового простору.

Програму розвитку кафедри економічної кібернетики економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка підготував д.е.н., професор Черняк О.І.

Програма обговорена та прийнята за основу рішенням кафедри економічної кібернетики економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (витяг із протоколу засідання кафедри №12 від 10 квітня 2019 р.)

Професор кафедри економічної кібернетики,
економічного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
д.е.н., професор

О.І.Черняк